

ประวัติความเป็นมา รมบ่อสร้าง

ในสมัยโบราณ มีพระพุทธรูปหนึ่งมาปักกลดที่ตำบลบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏว่ามีลมแรงพัดกลดเสียหายใช้การไม่ได้ ชายชราชื่อนายเผือก เป็นชาวบ้านบ่อสร้างได้ซ่อมให้ แล้วก็เกิดความคิดว่า ถ้ากลดมีคันยาวก็จะใช้ถือไปไหนมาไหนได้สะดวกจึงคิดตัดแปลงจากกลดโดยใส่คันรุ่มเข้าไป จนกลายเป็นรุ่ม ในสมัยแรก ๆ ก็ใช้สีของเปลือกไม้ทาเป็นลักษณะสีพื้นสีแดงคือสีแดง ครั้นต่อมาได้วิวัฒนาการเขียนลวดเป็นดอกไม้ โดยทาพื้นเป็นสีต่างๆตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันหมู่บ้านตำบลบ่อสร้างก็ยังคงทำร่วมกันทุกครัวเรือนและเป็นหมู่บ้านเดียวในประเทศไทยที่ยังรักษาเอกลักษณ์ในการทำรุ่มนี้ไว้ ในการจัดนิทรรศการทางการท่องเที่ยวที่ ลอส แองเจลิส อเมริกา เมื่อปี พ.ศ. 2518 ได้มีประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยจัดร้านเข้าประกวดรวม 372 ร้าน สำหรับร้านของไทยนั้น อ.ส.ท. สำนักงาน ลอส แองเจลิส ได้จัดให้มีการเผยแพร่เอกสารการท่องเที่ยว และได้มีการวาดรุ่มพื้นเมืองทางเหนือเป็นศิลปะพื้นบ้านของไทย โดย น.ส. จิตรา สุวรรณ จากร้านสุพรรณบ่อสร้าง อ. สันกำแพง เชียงใหม่ ซึ่งเป็นของเป็นของแปลกสำหรับคนต่างประเทศ ทำให้ได้รับความสนใจจากผู้ไปชมงานอย่างกว้างขวาง และปรากฏว่าร้านนิทรรศการของประเทศไทยที่ อ.ส.ท. จัดขึ้นได้รับรางวัลชนะเลิศทุกประเภท รุ่มเป็นของใช้สอยอย่างหนึ่งสำหรับกันแดด และฝนซึ่งเรารู้จักใช้ร่วมกันมานานแล้ว เราอาจจำแนกรุ่มออกได้เป็น 2 ชนิดด้วยกัน คือ รุ่มโครงเหล็กปิดด้วยผ้าหรือแพรอย่างหนึ่ง กับรุ่มโครงไม้ไผ่ปิดด้วยกระดาษหรือผ้าอีกอย่างหนึ่งรุ่มผ้าหรือรุ่มแพรนั้น โครงรุ่มและส่วนประกอบ มักจะทำด้วยโลหะ มีรุ่มบางชนิดใช้พลาสติกหุ้มแทน ผ้ารุ่มดังกล่าวมีราคาแพง และบางชนิดต้องสั่งซื้อมาจากต่างประเทศ ส่วนรุ่มกระดาษเป็นรุ่มที่สามารถผลิตขึ้นได้ภายในประเทศ โดยใช้วัตถุดิบและอุปกรณ์ที่หาได้ในประเทศ เช่น กระดาษปัดรุ่ม โครงรุ่ม สีและน้ำมันทารุ่มตลอดจนส่วนประกอบอื่นๆ การผลิตรุ่มกระดาษนี้ในปัจจุบันได้มีราษฎรทำการผลิตกันเป็นแบบหัตถกรรมในครอบครัว โดยทำการผลิตทางภาคเหนือของประเทศไทย การทำรุ่มกระดาษนี้ไม่ใช่เป็นของที่ทำยาก และไม่ต้องลงทุนมาก ถ้าหากว่าเราผลิตรุ่มที่มีคุณภาพดีเป็นที่นิยมของผู้ใช้แล้วก็จะหาตลาดได้ง่าย ซึ่งจะทำให้มีรายได้เพิ่มอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้แล้วยังเป็นการส่งเสริมศิลปพื้นบ้านอย่างอื่น ๆ ภายในประเทศด้วย เช่น การทำกระดาษสา ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ อุตสาหกรรมสีและน้ำมันทารุ่ม เป็นต้น

ลักษณะของร่มกระดาษที่มีคุณภาพดี

1. มีรูปทรงสวยงาม
2. โครงร่มและส่วนประกอบของร่มจะต้องมีความเรียบร้อยแข็งแรง
3. กระดาษที่ใช้ปิดร่มมีความหนาพอสมควร
4. สีและน้ำมันที่ใช้ทาไม่ตกและหลุดลอกได้ง่าย
5. เวลาใช้สามารถกางขึ้นลงได้สะดวก

การทำร่มเพื่อให้มีคุณภาพดี

1. คัดเลือกวัสดุดิบเอาแต่ชนิดที่มีคุณภาพดี
2. กรรมวิธีในการผลิต นับว่ามีความสำคัญมากเพราะร่มจะมีคุณภาพดีมีความสวยงามนั้นขึ้นอยู่กับกรรมวิธีในการผลิตทั้งสิ้นการประกอบร่มทุกขั้นตอนจะต้องทำด้วยความประณีตเสมอ
3. การเก็บรักษาร่ม และส่วนประกอบของร่มจะต้องมีการป้องกันตัวแมลงต่างๆ มิให้มาทำลายร่มได้ ส่วนประกอบของร่มที่เป็นไม้ไผ่ควรจะได้รับ การแช่น้ำยาเพื่อป้องกันแมลงเสียก่อน

ขนาดของร่มกระดาษสาแบ่งออกได้เป็น 5 ขนาด

1. ร่มขนาด 44 นิ้ว
2. ร่มขนาด 20 นิ้ว
3. ร่มขนาด 17 นิ้ว
4. ร่มขนาด 14 นิ้ว
5. ร่มขนาด 10 นิ้ว

วัตถุดิบและส่วนประกอบของร่ม

วัตถุดิบและส่วนประกอบของร่ม ร่มกระดาษใช้วัตถุดิบและส่วนประกอบ คือ 1. หัวร่ม คุ้มร่ม ทำด้วยไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้โมกมัน ไม้สมเห็ด ไม้ซ้อ ไม้ตะแบก และไม้เนื้ออ่อนชนิดอื่นๆ เมื่อไม้แห้งแล้วไม้หดตัวมาก การที่เลือกเอาไม้เนื้ออ่อนเป็นหัวร่ม คุ้มร่มนั้นเพราะว่าไม้เนื้ออ่อน สะดวกแก่การกลึงและผ่าร่องซี่ 2. ซี่ร่ม ทำด้วยไม้ไผ่ ไม้ไผ่ที่จะนำมาทำเป็นซี่ร่มต้องมีลักษณะปล้องของไม้ไผ่จะต้องยาวถึง 1 ฟุตขึ้นไป เนื้อไม้ไม่หนา น้อยกว่า 1 นิ้ว และเป็นไม้ที่มีอายุตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป ไม้อ่อนใช้ไม่ได้ เพราะไม้อ่อนเวลาแห้งแล้วไม้จะหดตัวมาก และตัวมอดยังชอบกินอีกด้วย 3. กระดาษปิดร่ม ใช้กระดาษที่มีเนื้อนิ่มไม่แข็งกระด้าง และมีความหนาพอสมควร แต่เท่านี้นิยมกันมากได้แก่กระดาษสา และกระดาษห่อของสีน้ำตาล 4. น้ำมันทาร่ม ใช้ทาด้วยน้ำมันมะพร้าว หรือน้ำมันทัง 5. สีทาร่ม ใช้ทาด้วยสีน้ำมัน 6. น้ำยางปิดร่ม ใช้ปิดคิ้วน้ำยางตะโก หรือน้ำยางมะค่า 7. ด้าย ที่ใช้ในการร้อยประกอบส่วนต่างๆ ของร่มใช้ด้ายดิบหรือด้ายมันนำมากรอเป็นเส้นและตีควบเป็นเกลียวตามขนาดที่ต้องการ 8. คันร่ม ใช้ไม้เนื้ออ่อนกลึงหรือทำด้วยไม้ไผ่ถ้าเป็นไม้ไผ่ต้องใช้ปลายไม้ขนาดเล็กหรือตันไผ่ขนาดเล็กก็ได้ วัดเส้นผ่านศูนย์กลางของลำต้น ไม่เกิน 7/8 นิ้ว และต้องมีรูข้างในด้วยเพื่อสะดวกในการติดสปริงคันร่ม 9. หวายสำหรับพันด้ามร่ม ถ้าคันร่มทำด้วยไม้ไผ่ตรงส่วนที่เป็นด้ามถือ จะต้องพันด้วยเส้นหวายผ่าซีกขนาดเล็ก (หวายเลียด) หรือจะใช้ เส้นพลาสติกพันแทนก็ได้ 10. ปลอกสวมหัวร่ม ใช้ใบลาน ใบตาล หรือกระดาษหนา ที่มีความหนาใกล้เคียงกันก็ได้ 11. น้ำมันสำหรับผสมกับสี ใช้ น้ำมันถั่ว 12. หัวร่ม ทำจากเส้นตอกไม้ไผ่ ขดเป็นวงกลมและพันด้วยกระดาษสาให้รอบชุบน้ำยางตะโกและตากแดดให้แห้ง 13. โลหะครอบหัวร่ม ทำด้วยแผ่นปั๊มหรือพลาสติกปั๊มก็ได้

วิธีทำร่มกระดาษ

- 1. การทำหัวร่ม ตุ่มร่ม** นำไม้สำหรับทำหัวร่ม และ ตุ่มร่ม ขนาดโตวัดเส้นผ่า ศูนย์กลางขนาด 2-2.5 นิ้วนำเอามาตัดทอนๆความเท่ากับขนาดของหัวร่มและตุ่มร่มที่ต้องการแล้วเจาะรูตรงกลางขนาดพอที่จะใส่คันร่มชนิดนั้นๆ ได้แล้วจึงเอาไปกลึงเป็นหัวร่มหรือตุ่มร่มตามแบบที่ได้กำหนดไว้
- 2. การทำซี่ร่ม** หลังจากได้ไม้ไผ่มาแล้วก็นำเอามาตัดออกเป็นท่อนๆถ้าเป็น ไม้ไผ่ที่มีปล้องยาวก็ตัดระหว่างข้อ แต่ถ้าเป็น ไม้ปล้องสั้นก็ตัดให้ข้อ ไม้ที่อยู่ตรงกลางความยาวของท่อนไม้ที่ตัดเท่ากับขนาดของร่มที่จะทำ เช่น ทำร่มขนาด 20 นิ้วก็ตัดไม้ไผ่ยาว 20 นิ้วเป็นต้นเมื่อตัดไม้ไผ่เป็นท่อนยาวแล้วก็ใช้มีดขูดผิวไม้ ออกให้หมดแล้วทำเครื่องหมายสำหรับเจาะรูไว้ โดยการใช้ตะปูตอกบนไม้ ขอให้ปลายตะปูโผล่ออกมานิดหนึ่งแล้วใช้ไม้ขูดรอบปล้องไม้ตรงกับระยะที่ต้องการเจาะรูแล้วจึงผ่าไม้ ออกเป็น 4 ชิ้น แต่ละชิ้นขนาดเท่ากัน ใช้มีดตรงท้องตามระยะที่ได้กะไว้ให้เสมอกันทุกชิ้น ให้ทางปลายซี่เรียว และใช้มีดจักเป็นซี่ๆตรงหัวไม้ ความหนาแต่ละซี่ประมาณ 1/8 นิ้ว แล้วใช้มีดฉีกออกเป็นซี่ๆ ถ้าฉีกไม่ออกก็ใช้มีดผ่าออกไปตรงๆ แล้วเหลาทั้งสองข้างให้ เรียบและปาดตรงหัวซี่ทั้ง 2 ให้บางพอดีที่จะใส่เข้าร่องหัวร่มได้แล้วซี่ตรงท้องนิดหนึ่งเพื่อให้มุ่มมนแล้วเหลาตรงท้องซึ่งให้ ปลายซี่เรียวเท่ากันทุกๆซี่ ใช้มีดปลายแหลมแทงลงไปตรงรอยปาดท้องซี่ ให้ปลายมีดทะลุออกด้านหลังซึ่งตรงกลางแล้ว ผ่าตรงออกไปตามยาวประมาณ 2 นิ้ว เพื่อให้ปลายซี่สั้นสอดเข้าไปเวลาร้อยคือ ประติดกับซี่สั้น ส่วนการทำซี่ร่มสั้นนั้น ตัด ไม้ยาวตามขนาดที่ต้องการแล้วเหลาเอาผิว ไม้ ออก แล้วทำเครื่องหมายสำหรับเจาะรู แล้ว จักเป็นซี่ๆ เหลาสองข้างให้เรียบร้อย ปลายซึ่งข้างหนึ่งปาดท้องซี่ให้เป็นมุ่มแล้วเหลา 2 ข้าง ให้บางที่จะสอดเข้าร่องตุ่มร่มได้ ส่วนอีกข้างหนึ่งเหลาปลายให้มน และเหลาตรงปลาย 2 ข้างให้บางพอสมควร
- 3. การเจาะรูซี่ร่มสั้นและซี่ร่มยาว** ใช้เหล็กแหลมชนิดปลายเป็นสามเหลี่ยมเจาะ โดยการหมุนไปหมุนมาหรือจะใช้เหล็กแหลมเผาไฟให้ร้อนแล้วเจาะรูก็ได้(ถ้าไม่มีเครื่องเจาะ) แต่ถ้ามีเครื่องเจาะซี่ร่มโดยเฉพาะ ก็ใช้เครื่องเจาะเพราะจะได้เร็ว
- 4. การมัดหัวร่มและตุ่มรุ่มนำเอาซี่ร่มยาวและซี่ร่มสั้นที่เจาะรูแล้วร้อยติดกันเรียงเป็นดับโดยร้อยเอาทางหลัง ซี่ข้างข้างบนทุกซี่ แล้วเอาหัวร่มที่ผ่าร่องซี่แล้วมาปาดซี่ออกเสีย 1 ช่อง เพื่อสำหรับจะได้ ไม้ผูกปมเชือก เอาซี่ร่มที่ร้อยแล้วใส่ลงไป ในหัวร่มช่องละซี่ แล้วดึงเชือกให้ตึงแล้วใส่ต่อไปอีกจนครบทุกช่อง แล้วดึงปลายเชือกทั้ง 2 ข้างให้ตึง เอาปลายเชือกผูกให้แน่น แล้วตัดเชือกที่ผูกออกให้เหลือปลายเชือกไว้ประมาณข้างละ 1 นิ้ว การมัดหัวร่มและตุ่มรุ่มทำด้วยวิธีเดียวกัน**